

terreng. Her må ryddes på nytt. Mosen gror på rødmalte steiner. Etter en lang og blåsig vinter, må vinterstaking få den nødvendige oppreisning før ny vinter melder seg.

Har du interesse for godt kameratskap, friluftsliv og samfunnsnyttig arbeid, så er det plass for også deg i ruteinspektørens utrykningskommando.



På Storerikvollen etter endt dyst. Foran fra venstre: Leif Johansen, Magne Flack, Wilhelm Sæther, Kjell Nilsen, Arnfin Næsbø (foran) og Thor Risan. Bak fra venstre: Arne Øwre, Gunnar Moxnes, Rolf Høyem og Johan Moxnes. Foto: John Hembre

Holdninger til vår tilrettelegging i fjellet

Av Erik Stabell

En turistforening har mange interesser den skal ta hensyn til, og den har ulike kanaler å fremme sine interesser gjennom. Vi skal legge forholdene til rette for dem som vil gå i fjellet fra hytte til hytte. Men vi skal også ta hensyn til dem som vil gå i områder eller på steder uten tilrettelegging. Og vi må passe på så vi ikke ved tilrettelegging og stor ferdsel ødelegger de verdier vi vil at folk skal oppleve.

Norsk sti- og løypeplan (NSL) har som mål å gi retningslinjer for utviklinga av tilrettelegginga i fjellturområdene i Norge. Den skal bidra til å fremme interessene til fjellfriluftslivet generelt i forhold til andre bruker- og utbyggingsinteresser, og den skal utbalansere mellom ulike friluftslivsbruk og differensiere mellom ulike måter å tilrettelegge eller la være å tilrettelegge på.

Områdevern med opprettelse av nasjonalparker, landskapsvernområder osv. vil være ett av de viktigste bidrag for å beskytte fjellområder mot inngrep og aktivitet som kan redusere verdiene for friluftsliv og naturopplevelse.

De planer kommuner og ulike sektorer legger for arealbruk og utbygging er viktige for våre muligheter i framtida til å drive friluftsliv i større fjellområder med naturverdiene i behold. Kraftutbygging, vegbygging osv. har gjort store innhogg i TT's fjellområder. Planer om hyttebygging, vegbygging, turistutvikling osv. i kommunene ønsker TT ikke skal gå ut over naturverdiene.

I forhold til slik planlegging fremmer TT sine synspunkter. Her skal vi trekke fram noen av de holdningene til videre utvikling av **TT's egen virksomhet** som foreninga har utviklet for sin egen planlegging, som innspill til NSL og noen kommuners arealplanlegging.

I NSL er Trollheimen og størstedelen av Sylene kategorisert som tilrettelagte fjellturområder med merkete ruter og betjente hytter med god kapasitet. Fjellområdene mellom Gauldalen og Neadalføret fra Skardørsfjella via Kjølifjella og Samsjøen til Brøttem skal ha enklere tilrettelegging enn dette. Gauldalsvidda skal ikke ha tilrettelegging med hytter og ruter. Dette er stort sett i tråd med dagens situasjon, og slik TT har ønsket det. Både i Trollheimen og Sylene er tilrettelegging med hytter og ruter og turferdselen vurdert å ha begrensede konflikter i forhold til naturverdier og andre brukerinteresser.

TT anser både Trollheimen og Sylene for å være relativt ferdig tilrettelagte fjellturområder, der bare suppleringer og justeringer i forhold til eksisterende hytter og ruter er aktuelle. TT ser det som viktig at delområder innen fjellområdene som er relativt urørt av tekniske inngrep og stor ferdsel, beholdes uten hytter og ruter. Slike delområder finnes i begrenset grad i de to fjellområdene.



Vadestokker skal sikre lettere passasje over Gravbekken Foto: Erik Stabell.

Trollheimen:

For Trollheimen er disse mål satt opp for inngrepsfrie områder og aktuelle hytter i et foreløpig notat for egen planlegging og som innspill bl.a. til kommuneplaner. De påtenkte hytteplasseringene ble også meldt inn til arbeidet med NSL.

- *Det er ønskelig å opprettholde uten tilrettelegging den eneste store delen av Trollheimen som er uten ruter og hytter og som også fortsatt har begrenset med lokal aktivitet: Vestre Trollheimen inkludert Vindøldalen og Romådalen. (TT har hatt kvarteravtale på setre i Vindøldalen, og har hatt planer om etablering av hytte her, men ønsker at området skal være uten hytter og ruter. Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) har hatt ei rute i Romådalen. Denne har ikke vært vedlikeholdt på ca 20 år og bør ikke tas opp igjen.)*
- *Følgende områder, rygger og dalfører ser TT det viktig å beholde uten tilrettelegging med hytter og ruter:*
 - *Massivet Blåhø - Svarthetta - Geithetta,*
 - *Neådalen - Storbekkhøa - Neådalssnota og*
 - *Fjellryggen Lønset - Kråkvasstind - Storsalen - Giklingdalen**TT har diskutert merking av ruter gjennom noen av disse områder, men mener dette er av de begrensede delområder som fortsatt må beholdes uten merking og hytter.*
- *TT ser det som ønskelig å etablere et selvbetjent kvarter i området mot*

Rindal langs ruta mellom Trollheimshytta og Rindal for å forkorte de 3 mil lange turene fra Rindal mot Trollheimshytta og mot Jøldalshytta. Området er fra før aktivisert med privat hyttebygging og stor lokal utfart. Kommunen har tatt initiativ for å få etablert hytte her.

- *Etablering av et selvbetjent kvarter med rutenett i Blåøret-området har vært diskutert. Målet vil være:*
 - *å "innlemme" dette allerede fra før mye aktiviserte området i fjelltur-området Trollheimen,*
 - *å få en god forbindelseshytte fra Oppdal tettsted / kommunikasjonsknutepunkt mot Trollheimen og*
 - *å opprette en forbindelse mellom Trollheimen og et evt. gjenopptatt rutenett i Orkelsjøtraktene.**TT ser på området som aktivisert og mener det bør innlemmes i rute- og hyttenettet i Trollheimen.*

TT har også sagt noe om andre anlegg og aktiviteter, bl.a. veganlegg i Trollheimen:

- *Det er ønskelig å se på vegger og anlegg som ble gjennomført i forbindelse med kraftutbygging fra 60- til 80-tallet for å redusere anleggenes skadevirkninger, skjemmende utseende og unødvendig motorisert ferdsl. Det gjelder bl.a.:*
 - *Gjevilvatnet ved Osen og langs Festa,*
 - *Storli - Tovatna,*
 - *Gråhaugen-området,*



Nybrua over Minilla med brukar av tømmerkister. Foto: Erik Stabell.

- Vindøldalen og
- nedre del av Romådalen.
- TT ser et særlig behov for å få en samordnet plan for tilrettelegging, "opp-rydding" og reparasjon i forhold til inngrep i området Gjevilvasshytta - Raudøra - Håmårsetra. Området preges av skjemmende veganlegg, parkeringsflater, gjerdeoppsetting, unødvendig bilkjøring langt innover osv., og har ved dette tapt vesentlige kvaliteter. Planen må søke å klargjøre tiltak for å rette på dette og få en god forvaltning av området for framtida.

Sylene:

For Sylene har foreninga meldt inn til arbeidet med NSL behovet for å knytte Sylene sammen med Femundsmarka ved ei hytte mellom Stugudalen og Brekken / Vauldalen. Det er også meldt inn et ønske om å kunne utvikle en forbindelse av enklere standard, f.eks. med enkel merking og små ubetjente hytter mellom Kjølitraktene og Brøttem langs ryggen mellom Gauldalen og Neadalføret.

TT har ennå ikke utviklet like klare mål for Sylene som vi har gjort det for Trollheimen. Men tar vi utgangspunkt i dagens tilrettelegging, besøksstatistikk, retningslinjer for vintermerkemetoder, naboskapet med den omfattende tilrettelegginga på svensk side av grensen, nasjonalparkplanene for Røldalstraktene og verneplanene for Sylene og Rien-Hyllingen-området, kan det være aktuelt å tenke seg 4 soner med litt ulik tilrettelegging:

- Sentrale Sylene med større betjente hytter og enkel, men god merkestandard tilpasset den svenske tilrettelegginga.
- De vestlige delene av Sylene med Røldalen som kjerneområde med enklere tilrettelegging, selvbetjente hytter, men med Schulzhytta som betjent hytte med særlig miljøtilpasset drift.
- Området Stugudalen - Skardørsfjella - Vauldalen med bare tilrettelegging av en forbindelsesrute mellom Sylene og Femundsmarka og en ny selvbetjent hytte, ellers uten tilrettelegging.
- Fjellområdet mellom Neadalføret og Gauldalen utviklet med enkel merking fra ruta Stugudalen - Vauldalen til Brøttem og et par små ubetjente hytter, ellers uten tilrettelegging.

Slike prinsipper for tilrettelegging og skjerming av områder i Sylene burde både tilfredsstillende lokale ønsker om litt mer reiselivstilpasset friluftslivsutvikling i sentrale Sylene og de planer det er for områdevern.

På samme måten som for Trollheimen, vil TT også for Sylene være opptatt av at inngrep, aktivitet og ferdsel fra andre brukergrupper og utbyggere begrenses og styres slik at naturområdene ikke blir redusert for friluftslivet. Og foreninga vil være opptatt av at det kan gjøres forbedringer i forhold til eksisterende uheldige anlegg og virksomhet.

Turvirkosomheten

TT arrangerer hvert år ca. 25 fellesturer. I tillegg har fjellsportgruppa og ungdomsgruppa egne turer for mer erfarne fjellfolk og for ungdom. Her presenteres data om fellesturene:

Fellesturene:

Det er turkomiteen som i samarbeid med administrasjonen står for planlegging og gjennomføring av fellesturene. Turkomiteen ble etablert i 1930 og har i dag 6 medlemmer, hvorav ett medlem er ansatt på kontoret og ett medlem er med i TTs styre.

Hovedoppgaver:

- Planlegging av turer
- Utarbeidelse av turprogram som inngår i Fjellprogrammet
- Arrangere turdeltakerarrangementer
- Skaffe turledere
- Drive turlederopplæring

TT-kontoret holder oversikt over påmeldinger, holder kontakt med turledere og turdeltakere, og sørger for reservasjon av plass på hyttene og bestilling av billetter.

Turledere: Ca. 20 aktive turledere. De fleste turlederne er gjengangere og er med på de samme turene år etter år. Det er en stor fordel for TT at vi har en stabil og erfaren turledergruppe.

Antall turer: Årets (1994) turprogram inneholder 8 vinterturer, 16 sommerturer og 3 kurs. Antall turer har steget noe de siste årene.

Antall deltakere: Deltakerantallet på turene kan variere fra 5 til 110 pr. tur. De fleste turene har ca. 10 deltakere. De siste årene har vi ikke noe totalantall over antall deltakere siden flere av turene arrangeres uten påmelding. Dette gjelder Bymarksarrangement og familiearrangement.

Type turer: Turkomiteen arrangerte lenge bare dagsturer, men vi har nå mange hytte til hytte- turer på programmet. Det kan være vanskelig å få tilstrekkelig påmelding til de lengste turene, men helgeturer er populære. Interessen for vinterturene er også stigende. For noen år siden måtte vi avlyse førpasketurer, mens vi nå har fått ventelister.

Vi forsøker bevisst å ha et bredt spekter av turer. De siste årene har vi spesielt forsøkt å prioritere tematurer, nærmiljøturer og familieturer. Det samarbeides med ulike fagmiljøer om tematurarrangementene, noe vi har stor glede av. Vi samarbeider også med andre organisasjoner om arrangementer i Bymarka. Dette kom i gang i Friluftslivets år i 1993, men vi håper å kunne fortsette og utvide dette samarbeidet etter hvert.